

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 09 » 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Історико-політичні студії:
Історія зарубіжних політичних вчень**

для студентів

спеціальності **052 Політологія**

рівня вищої освіти **Першого (бакалаврського)**

освітньої програми «**Політологія**»

ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код: 554	
Начальник відділу	
моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0480/21</u>	
(підпис)	(прізвище, ініціали)
« 09 »	20 21 р.

Київ – 2021

Розробник: Віталій Миколайович Завадський, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії

Викладач: Віталій Миколайович Завадський, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії Історико-філософського факультету

Протокол 11 від 31 серпня 2021 року

Завідувач кафедри д.і.н., професор Срібняк І.В.

15.09.2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової програми)

 доктор політ. наук, доцент Пояркова Т.К.

Робочу програму перевірено

23.09.2021 р.

Заступник декана В.М. Завадський

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

©Завадський В.М., 2021 р.

©Київський університет імені Бориса Грінченка,
2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
Вид дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська
Загальний обсяг кредитів / годин	9/270
Курс	1,2
Семестр	1,2,3
Кількість змістових модулів з розподілом:	9
Обсяг кредитів	9
Обсяг годин, в тому числі:	270
Аудиторні	126
Модульний контроль	18
Семестровий контроль	70
Самостійна робота	56
Форма семестрового контролю	Екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування комплексного розуміння історії розвитку, ключових теоретичних засад, концептуального наповнення, тенденцій розвитку зарубіжних політичних вчень від часів утворення перших держав до сьогодення.

Дисципліна спрямована на формування таких компетентностей:

ЗК-01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК-03	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК-04	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК-06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК-07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК-01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК-02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
СК-03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК-04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
СК-05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК-06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК-07	Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
СК-09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців

3. Результати навчання за дисципліною.

PH-01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
PH-03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
PH-04	Мати навички професійної комунікації.
PH-06	Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.
PH-07	Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.
PH-08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
PH-09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
PH-10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
PH-11	Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
PH-12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
PH-13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
PH-14	Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
PH-16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Семестр 1							
Змістовий модуль 1. Політичні вчення у Давні часи.							
Тема 1. Вступ до історії зарубіжних політичних вчень.	4	2					2
Тема 2. Політичні вчення в країнах Давнього Сходу.	6	2	2				2
Тема 3. Політична думка в Давній Греції.	6	2	2				2
Тема 4. Політичні вчення Давнього Риму.	6	2	2				2
Модульний контроль.	2						
Разом	24	8	6				8

Змістовий модуль 2. Політична думка Середньовіччя.							
Тема 5. Ранньосередньовічні концепції політичного устрою держав.	6	2	2				2
Тема 6. Еволюція політичних вчень у XIII-XV ст.	6	2	2				2
Тема 7. Політичні вчення доби Відродження.	6	2	2				2
Тема 8. Реформація в Європі. Нові підходи до осмислення державної влади.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8				8
Змістовий модуль 3. Модерна доба.							
Тема 9. Формування політичних ідей в XVII ст.	6	2	2				2
Тема 10. Абсолютизм в Європі на межі XVII-XVIII ст. та його ідейне наповнення.	6	2	2				2
Тема 11. Політичні вчення представників Доби Просвітництва.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	20	6	6				6
Підготовка та проходження контрольних заходів	20						
Усього	90	22	20				22
Семестр 2							
Змістовий модуль 4. Політична думка другої половини XVII-першої половини XIX ст.							
Тема 12. Обґрунтування боротьби за незалежність Північноамериканських колоній Англії.	6	2	2				2
Тема 13. Політичні ідеї часів Французької буржуазної революції.	6	2	2				2
Тема 14. Консервативний напрямок політичних вчень у Європі першої половини XIX ст.	6	2	2				2
Тема 15. Концептуальне висвітлення політичних ідей в роботах німецьких ідеалістів XIX ст	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8				8
Змістовий модуль 5. Часи встановлення конституційних монархій.							
Тема 16. Формування ліберальних концепцій політичного устрою в середині XIX ст.	6	2	2				2
Тема 17. Формування концепцій соціалізму.	6	2	2				2
Тема 18. Марксизм.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	20	6	6				6
Змістовий модуль 6. Становлення індустріального суспільства.							
Тема 19. Політичні вчення в роботах М. Вебера.	6	2	2				2
Тема 20. Політичні вчення на межі XIX-XX ст.	6	2	2				2
Тема 21. Становлення політичної науки на початку XX ст.	6	2	2				2
Тема 22. Поступ нової генерації політичної думки після Першої світової війни.	4	2					2
Модульний контроль	2						
Разом	24	8	6				8
Підготовка та проходження контрольних заходів	20						
Усього	90	22	20				22
Семестр 3							
Змістовий модуль 7. Післявоєнні концепти політичних вчень.							
Тема 23. Політичні вчення середини XX ст.	5	2	2				1

Тема 24. Неоінституціоналізм в системі політичних вчень XX ст.	5	2	2				1
Тема 25. Політична думка 1960-х рр. Теорія суспільного вибору.	5	2	2				1
Модульний контроль	2						
Разом	17	6	6				3
Змістовий модуль 8. Політичні вчення 1960-1970-х рр.							
Тема 26. Політична думка країн Азії у XX ст.	5	2	2				1
Тема 27. Ідеї державного устрою в країнах арабського Сходу.	5	2	2				1
Тема 28. Ізраїльські концепції побудови держави.	5	2	2				1
Модульний контроль	2						
Разом	17	6	6				3
Змістовий модуль 9. Сучасні політичні вчення та їх імплементація							
Тема 29. Політичний психоаналіз як напрям в політичних вченнях.	5	2	2				1
Тема 30. Феноменологічні концепти політичних вчень.	3	2					1
Тема 31. Еволюція Марксизму у другій половині XX ст. – Неомарксизм.	5	2	2				1
Тема 32. «Франкфуртська школа» як критична теорія індустріального суспільства.	5	2	2				1
Тема 33. Глобалізм у політичних вченнях XX-XXI ст.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	10	8				6
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	90	22	20				12
Усього за курс	270	66	60				56

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Політичні вчення у Давні часи.

Тема 1. Вступ до історії зарубіжних політичних вчень.

Визначення та етимологія термінів «політика», «політичні вчення», «ідеологія». Предмет, завдання, мета та хронологічні межі дисципліни. Термін «цивілізація», зв'язок ознак цивілізації з організацією влади. Зв'язок світоглядних концепцій із обґрунтуванням політичної влади. Основні теоретико-методологічні засади вивчення історії політичних вчень. Підходи до періодизації історії та політичної думки. Географічна та історична специфікація політичної думки цивілізаційних центрів.

Тема 2. Політичні вчення в країнах Давнього Сходу.

Зміст, географічні та хронологічні межі терміну «Давній Схід». Історичні умови формування світоглядних концепцій та витоки політичних ідей. Основні джерела до вивчення політичної думки давніх держав: Епос про Гільгамеша, закони Хамурапі, Аналі Тутмоса III, «Бехистунський напис» Дарія, Артхашастра, Махабгарата та Рамаїяна. Формування моделі влади у «східних деспотіях». Релігійно-міфологічні концепції та їхня проекція на владу.

Спадщина шумерської цивілізації в політичних концепціях держав Близького Сходу у давні часи.

Суспільство Давньої Індії. Кастова структура суспільства. Трактат про мистецтво управління державою «Артхашастра». «Закони Ману» як основа норм соціального кодексу життя.

Індійська держава за часів правління Чандрагупти. Централізація влади.

Давній Китай. Символізування і міфологізація в давньокитайському світогляді. Політичний централізм в епоху Цинь і Хань і його вплив на становлення імперської політичної ідеології. Конфуцій і конфуціанство. Патріархально-патерналістська концепція держави. «Лунь юй». Держава як велика родина. Моралізм в політиці. Спрямованість політичної етики Конфуція на досягнення внутрішнього миру між верхівкою та низами суспільства й стабілізацію правління. Даосизм і критика конфуціанства. Легізм як політична ідеологія. Мистецтво політичного управління у легістів і роль законів у політичному устрої.

Політичні вчення у часи Цинь Шихуанді. Перша імперія. Обґрунтування політичної влади імператора.

Тема 3. Політична думка в Давній Греції.

Історичний фон формування політичної думки. Дорійська та ахейська спадщина. Два підходи до державотворення. Спарта та Афіни.

Політико-теоретичні напрацювання раннього періоду. (IX – VI ст.ст. до н.е.). Суспільно-політична діяльність Солона. Введення поміркованої цензової демократичної форми правління.

Піфагорійська ідея щодо необхідності перетворення суспільного і політико-правового ладу.

Критика демократії і обґрунтування аристократичних форм правління “кращих” – розумової і моральної еліти.

Давньогрецькі міста-поліси як осередки політичного життя. Особливості державного устрою, форм правління в різних містах-полісах.

Законодавство Лікурга у Спарті. Спартанська політична система.

Сократ про етичні принципи політичного життя. Загальна характеристика політичних поглядів Платона. Концепція ідеального державного устрою в діалозі «Держава». Діалог «Закони». Політико-правове вчення Арістотеля. Афінська Політія.

Політична думка доби Еллінізму. Поширення елліністичної концепції політичного устрою на Сході. Елліністичні держави Сходу. Птолемеївський Єгипет. Реформа релігійної та державної систем як зразок синкретизму грецької та єгипетської політичних традицій.

Тема 4. Політичні вчення Давнього Риму.

Політичні традиції племен Апеннінського півострова. Історичні умови становлення державності у італіків. Утворення римської держави. Рим – як політичний центр.

Розвиток ідеї “змішаного устрою” і концепції республіки Цицероном.

Адміністративно-політичний устрій і організація соціально-політичного життя Стародавнього Риму. Боротьба між патриціями й плебеями, оптиматами і популярами. Криза римської республіки.

Загальні риси римської політичної думки та її взаємозв'язок з давньогрецькими політичними вченнями.

Громадсько-політична діяльність Марка Туллія Цицерона. Позиція «істинного популяра» і почесний титул «захисника вітчизни». Боротьба проти всевладдя тріумвіру (Помпея, Цезаря Красса) і можливої військової диктатури. Оцінка встановлення режиму особистої влади Цезаря як «ніч республіки», «втрати свободи в державі».

Цицерон – засновник юридизації поняття держави. Аналіз Цицероном різних форм правління. Цицерон про молодість римської цивілізації порівняно з еллінською. Теоретичні обґрунтування обов'язків державного діяча й ідеального громадянина. Апеляція до природи, до її розуму і законів у правовій концепції Цицерона. В основі права лежить властива природі справедливість. Введення категорії «істинного закону». Державно-політичні погляди римських стоїків. Моральність і образність соціально-політичної концепції Сенеки.

Християнство як державна релігія. Оформлення поділу Римської імперії.

Аврелій Августин та його християнська концепція політичного устрою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Політична думка Середньовіччя.

Тема 5. Ранньосередньовічні концепції політичного устрою держав.

Поширення римських традицій влади та християнства з-поміж германських племен. Велике переселення народів та занепад Риму.

Утворення нових держав на уламках Римської імперії. Варварські «правди» (Салічна, Алеманська). Християнство в системі державотворення. «Костянтинів дар». Політична влада в державі Франків. Бенефіційна система Карла Мартела. Становлення феодалної системи. Поширення норманських традицій влади.

Арабське завоювання Піренеїв та його вплив на європейські держави.

Візантійська традиція влади. «Стратегікони». Формування зовнішньополітичних концепцій Візантії та поширення християнства.

Тема 6. Еволюція політичних вчень у XIII-XV ст.

Формування станово-представницької монархії в державах Європи. Початок англійського парламенту. «Велика хартія вольностей» як рефлексія політичної думки. Середньовічні міста. Формування третього стану.

Політичні вчення Фоми Аквінського. Християнська мораль як основа політичної влади. Ідеальна державна згідно із концепцією Аквіната. «Сума теології».

Вільям Оккам та його система політичних вчень. Розмежування політичної та церковної влади. Марсілій Падуанський та його концептуальне осмислення політичної влади в роботі «Захисник миру».

Обґрунтування англійського монархічного устрою в роботах Д. Монтеस्क'ю. «Похвала законам Англії».

Тема 7. Політичні вчення доби Відродження.

Економічний розвиток країн Європи у XIV ст. Італійські морські торгові республіки. Перша конституція Флоренції. Розвиток середземноморської торгівлі.

Н. Макіавеллі. Політика як наука. Підходи Н. Макіавеллі до вивчення політичних процесів. «Володар».

Венеціанська та Флорентійська модель державності. Гуманізм та його поширення

Утопічні ідеї пізнього Відродження як реакція на феодальний лад. Т. Мор та Т. Кампанелла. Утворення передумов Реформації.

Тема 8. Реформація в Європі.

Нові підходи до осмислення державної влади.

Великі географічні відкриття, розвиток науки та техніки як передумова економічного підйому. Сутність ідей Реформації. Релігійний та політичний зміст Реформації. М. Лютер та його 95 тез як ідеологічна основа боротьби з папством. Ж. Кальвін та реалізація його поглядів в організації комун у Швейцарії. Т. Мюнцер та його теорія. «Мюнстерська комуна».

Результати Реформації в Європі. Аугсбургський мир. Нантський едикт. Контрреформація.

Генріх VIII та Реформація в Англії. Ідеологічне підґрунтя.

Жан Боден. «Шість книг про державу». Політична концепція поміркованої монархії у Франції.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Модерна доба.

Тема 9. Формування політичних ідей в XVII ст.

Загальна характеристика політичного та економічного поступу держав Європи. Вплив «третього стану» на формування політики. Нідерландська буржуазна революція та її вплив на європейські країни.

Особливості розвитку політичної думки Англії. Місце Гоббса у розвитку світової політичної думки. У праці „Левіафан, або Матерія, форма і влада держави, церковної і громадянської” викладені основні положення політичної теорії Гоббса. Концепція „природного стану”. Егоїзм – домінуюча складова поведінки людини у природному стані. „Війна всіх проти всіх” – стисле визначення сутності природного стану. „Природний закон” – зумовлене розумом обмеження свободи. Співвідношення природного стану, природного права і природного закону. Інтерпретація Гоббсом змісту природних законів. Можливість формування уяви про природні закони як засобу уникнути взаємного винищення. Громадянська влада або держава як засіб забезпечення дії природних законів. Мета держави – покінчити з війною всіх проти всіх, гарантувати мир та безпеку. Образ держави як живої істоти. Держава як штучна людина. Тлумачення Гоббсом

співвідношення держави і свободи.

Англійська буржуазна революція. «Біль про коріння та гілки», «Велика демонстрація». Влада індепендентів та її обґрунтування. Дж. Мільтон. Протекторат Англія та конституція. О. Кроумвель.

Д. Локк. «Два трактати про державне правління» – основний політичний твір Локка. Критика патерналістської теорії походження держави. Проблема співвідношення держави, суспільства і громадянина. Нетотожність політичної влади і суспільства. Додержавна фаза розвитку людства – природний стан. Тлумачення Локком теорії суспільного договору. Зміст політичної теорії Локка полягає у визначенні меж діяльності держави. Проблемне відчужених прав людини. Свобода суджень як не відчужене право людини. Локк про розподіл влади як засіб недопущення тиранії у державі. Локк про необхідність дотримання законів для кожної людини у громадянському суспільстві.

Тема 10. Абсолютизм в Європі на межі XVII-XVIII ст. та його ідейне наповнення.

Владна реакція на Реформацію. Вплив буржуазних революцій в Англії та Нідерландах на країни Європи.

Школа природного права в Німеччині в XVII–XVIII ст. Самуель Пуфендорф, Християн Томазія, Готфільд Вільгельм Лейбніц, Християн Вольф. Ідейні витoki абсолютистської моделі Германських держав. Ідеологія німецького бюргерства.

Тема 11. Політичні вчення представників доби Просвітництва.

Значення терміну «Просвітництво». Загальна характеристика політичних режимів в країнах Європи у XVIII ст. Збільшення ваги гуманітарних знань. Вчені-енциклопедисти.

Основні ідеї праці Монтеस्क'є «Про дух законів». Проблема генезису суспільства і поняття політичного закону. Конституційний проект Монтеस्क'є. Рівновага між виконавчою і законодавчою владами. Обмеження владних повноважень кожної з властей. Ліберальна програма Монтеस्क'є.

Розробка варіантів досягнення широкої соціальної згоди. «Консенсусна парадигма» організації влади на основі внутрішніх «противаг».

Ж.-Ж. Руссо. Інверсія поняття «природний стан» у Руссо порівняно з Гоббсом. Критика Руссо понять «право», «влада», «воля», «сила», «тиранія», «відчуження», «війна», «народ», «договір».

Радикально-демократична парадигма влади Руссо – антитеза парадигми ліберальної демократії. Народний суверенітет – вираз колективної волі. Реалізація законодавчої влади через безпосереднє і загальне народне волевиявлення шляхом референдуму (плебісциту). Відмова від всіх представницьких форм правління. Неприйняття принципу розподілу влади. Система послідовного народоправства як альтернатива системі ліберальної державності. Уряд виконує волю суспільства.

Композиція влади Руссо: “суспільство – держава – особа”, в якому лімітованим елементом виступає особа, посередником – держава, а пануючим – суспільство.

П.А. Гольбах «Природна політика». К.А. Гельвецій «Про розум». Утопічний соціалізм Мельє, Морелі, Маблі, Бабефа.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

Політична думка другої половини XVII-першої половини XIXст.

Тема 12. Обґрунтування боротьби за незалежність Північноамериканських колоній Англії.

Соціально-політичні передумови розвитку політичної думки США кінця XVIII ст. Економічний розвиток колоній.

Федералістський та республіканський напрямки політичної думки.

Декларація незалежності США. Дж. Вашингтон.

Політичні ідеї Б. Франкліна. Т. Джефферсон як визначний представник республіканської ідеології. Вплив ідей Руссо. Т. Джефферсон про теорію суспільного договору і природні, не відчужені права людини. Принцип свободи слова, думки.

Теорія державного будівництва. Дж. Медісон як визначний представник федералістського напрямку політичної думки США.

Дж. Медісон про розумну природу людини здібність до суспільного життя. Концепція держави і державного будівництва. Внесок О. Гамільтона у розвиток політичної теорії. Конституційні погляди Гамільтона.

Тема 13. Політичні ідеї часів Французької буржуазної революції.

Ідейні витoki революційного підйому у Франції. Ж.П. Марат, М. Робесп'єр, К. де Мулен. «Декларація прав людини та громадянина». Конституція 1791 р. Політичні концепції монархістів та республіканців. Від монархії до республіки. Пошуки моделі державного устрою під час революційних подій.

Встановлення влади Якобінців. Новий формат влади та ідеології (культ Верховного Божества).

Влада Наполеона Бонапарта. Проголошення імперії. Згуртування нації.

Тема 14. Консервативний напрямок політичних вчень у Європі першої половини XIX ст.

Режим реакції на революцію у Франції. Падіння режиму Наполеона Бонапарта. «Священний союз». Ж. Де Местр. Едмунд Бьорк. Принципи історизму в концепції Бьорка. Методологічний підхід до еволюції держави і способів суспільного перетворення. Ідея божественного визначення в поглядах Бьорка.

Людина – “релігійна тварина”. Бьорк - один із засновників історичної школи права. Нерівність – основа суспільства. Приналежність суверенітету не народу, а парламенту. Народ як агент політичної системи – “штучне поняття”. Заперечення демократії як форми правління.

Конституційний лад - породження національного духу і традицій. Е. Бьорк - прихильник реформ, поступового удосконалення структур і відносин.

Тема 15. Концептуальне висвітлення політичних ідей в роботах німецьких ідеалістів ХІХ ст.

Піднесення германських держав. Спроби поширення пруської гегемонії.

Критична філософія Іммануїла Канта й основні світоглядні і методологічні установки «Метафізичних початків вчення про право». Законотворчість – межовий обрій правопорядку. Вчення про державу і поділ влади. Зміна форм влади – нормальне явище, яке має відбуватися шляхом реформ, за волею суверена. Поняття суверена стосовно автократії, аристократії і демократії. Обмеження влади суверена. Суверенітет природної і цивільної особи.

Концепція правової справедливості. Кант про недостатність просвітницького обґрунтування правопорядку. Кантівська концепція етичної автономії людини. Принципи строгого права як принципи державної довіри до моральної автономії людини. Справедливість як правова вимога. Правова справедливість і соціальний прогрес. Проект кантівського міжнародного договору. Вчення про вічний мир як вищу мету політики.

Встановлення миру можливо тільки за умов об'єднання усіх держав у федерацію на правових засадах. Формулювання принципу невтручання у справи суверенної держави.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель. Громадянське суспільство – система функціональної залежності (“державна потреба”) і етичних обов'язків в рамках виробництва, обміну діяльністю, розподілу і споживання. Розподіл праці, диференціація і піднесення потреб як тенденції розвитку громадянського суспільства. Культура громадянського суспільства - універсальне середовище узагальнення приватних інтересів; співвідношення приватного і загального інтересу. Соціальна структура громадянського суспільства.

Державний устрій: конституційна монархія, урядова влада та їх функціональний взаємозв'язок. Зовнішній суверенітет держави. Визначення закону як оформлення права.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.

Часи встановлення конституційних монархій.

Тема 16. Формування ліберальних концепцій політичного устрою в середині ХІХ ст.

Лібералізм як провідна течія французької політичної думки першої пол. ХІХ ст. та англійський утилітаризм. Переусвідомлення та переоцінка інтелектуальної спадщини представників епохи Просвітництва. Заперечення самостійної політичної ролі католицької церкви. Висока оцінка соціальної функції церкви.

Диференціація прав людини, в якій перше місце займає свобода. Антиетатизм – стрижень лібералізму. Роль держави зведена до мінімуму: чим менше вона втручається в економіку, тим краще для особи і суспільства в цілому. Перевага представницькій демократії як формі правління.

Теорія утилітаризму Ієремії Бентама. Прагнення поставити право на наукову основу. Визначення утиліти – корисності – в якості головного принципу розумної системи права. Аналіз механізмів людської поведінки, в основі якої закладено егоїзм. Концептуальне обґрунтування системи відносини між людьми, політичної і правової системи на засадах розумного егоїзму.

Класифікація права на цивільне, кримінальне і конституційне. Держава - конгломерат громадян, індивідів. Вільна реалізація особистих інтересів як найвище благо і завдання діяльності держави. Мінімізація втручання держави в приватний сектор соціуму. Представницька демократія як умова досягнення «загального блага». Розробка «Конституційного кодексу».

Формулювання принципів міжнародних відносин («План загального і вічного миру»). Концепція конфедеративного устрою світової спільноти – «загальної республіки».

Джон Стюарт Мілль. Спроба оновлення утилітаризму. Критика теоретичних позицій І. Бентама і відхід від атомізму. Мілль – супротивник класового розуміння соціалізму. Засудження системи приватної власності і найманої праці. Визначення індивідуальної свободи як права громадянина на автономію у всьому, що не заподіює суспільству шкоди. Виділення трьох сфер особистої свободи.

Система противаг у функціонуванні демократичної системи. «Концепція захисту меншості» Мілля. Взаємодія більшості й меншості.

Алексіс Шарль Анрі де Токвіль. Проблемні межі політичної теорії ХІХ ст. Сумісність свободи і рівності. Політична свобода як вища цінність. Невідчужуваність прав людини – серцевина концепції Токвіля. Теза про самоцінність свободи. Головна умова свободи – характер і вірування людей, які визначають їх політичну поведінку. Оцінка небезпек суспільних трансформацій: егалітаризація, «тиранія більшості», адміністративна централізація влади, які разом можуть привести до встановлення деспотизму.

Тема 17. Формування концепцій соціалізму.

Збільшення ролі робітників в економіці європейських держав. Пошук нового формату організації влади та врахування інтересів різних верств населення. Класики утопічного соціалізму: К.-А. де Сен-Симон, Ш. Фур'є і Р. Оуен. Основні положення теорії утопічного соціалізму. Справедливе суспільство можливо побудувати без соціальних потрясінь і класової боротьби., шляхом просвітництва й класових перетворень. Клод Анрі де Рувруа Сен-Симон. Аналіз історії людства і проект суспільства майбутнього.

Суспільство майбутнього – промислове суспільство – буде засноване на науково і планово організованій крупній промисловості. Політика як наука про суспільство.

Тема 18. Марксизм.

Розвиток економіки германських держав. Значення революції 1848-1849 рр. Зародження і розвиток політичної теорії марксизму. Вплив ідей утопічного соціалізму на вчення Маркса.

Суспільно-політична діяльність Карла Маркса й Фрідріха Енгельса. Теоретичне і практичне підґрунтя марксизму: німецька класична філософія, англійська класична політична економія і утопічний соціалізм, політичний досвід революційних рухів, досягнення в галузі природничих наук і соціальних досліджень. Матеріалістське тлумачення історії – основа марксизму. Концепція класових інтересів, класовий підхід до суспільного життя. Марксистське тлумачення класів. Теорія пролетарської революції. Марксизм про сутність держави. Концепція відмирання держави. Теорія побудови комуністичного суспільства. Теорія диктатури пролетаріату.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.

Становлення індустріального суспільства.

Тема 19. Політичні вчення в роботах М. Вебера.

Історичне підґрунтя та умови формування поглядів М. Вебера. Основа соціально-історичної методології Вебера – визнання боротьби, панування і насильства основою суспільного життя. Головні риси суспільства – конфлікти, суперечності, конкуренція. Світ – царина боротьби між індивідами і націями. «Ідеальний тип» М. Вебера в емпіричному аналізі матеріалу. Пояснення складних феноменів (держава, нація) через індивідуальну поведінку людини.

Політика як «зусилля, спрямовані на те, щоб брати участь у владі або впливати на розподіл влади між державами або між групами в рамках держави». Сутність феномена влади. Поняття легітимності влади. Типи політичного панування. Постліберальне розуміння демократії як «функціональної системи вільного виробництва й вибору конкуруючих еліт і конкуруючих лідерів». Критика бюрократичної системи пізнього капіталістичного суспільства. Модель плебісцитарної республіки. Класифікація партій на патронажні та ідеологічні.

Тема 20. Політичні вчення на межі XIX-XX ст.

Розвиток індустріального суспільства. Зміни в світоглядних концепціях в країнах Європи. «Політична формула» Гаetano Москі. Визначення еліти як «правлячого класу» – згуртованої компактно меншини, яка повністю монополізує владу, здійснює всі політичні функції. Ключ до влади у здібності меншини до організації. Взаємовідносини «правлячого класу» і «керованого класу». Порівнювання еліти з армією. Завдання політичної науки – дослідження умов існування політичного класу, стратегій утримання ним своєї влади, його організації і взаємовідношення з масами.

Теорія циркуляції еліт Вільфредо Парето. Поняття «еліти» в концепції Парето. «Правляча» та «не правляча» еліта в суспільстві. «Еквілібріум» як система рівноваги соціуму. Політичне життя – коловорот еліт. Пояснення виникнення еліти через психологічні чинники. Диференціація еліти на

«Залізний закон олігархії» Роберта Міхельса. Аналіз політичних партій з позицій теорії еліт. Держава може бути тільки організацією меншини.

Незворотність процесу переродження демократії в олігархію. Нездатність партійних мас до керування. Теза про депролетаризацію і антидемократизацію

політичних лідерів. Відрив партійного апарату від рядових членів. Демократія – арена циркуляції партійних еліт.

Тема 21. Становлення політичної науки на початку ХХ ст.

Історичні умови розвитку держав на початку ХХ ст. Підходи до визначення політичної теорії. Місце політичних теорій у системі знань про політику. Їх порівняння, спільне та відмінне.

Співвідношення методу та методології у політичній науці, їх специфіка. Теоретико-методологічна еволюція політичної науки (за Д. Істоном, М. Дюверже, Г. Алмондом та Р. Далем).

Американська традиція розмежування понять policy, politics, political science. Західноєвропейська концептуалізація розмежування понять політики та політичного.

Політична наука у США: особливості та специфіка. Американська асоціація політичної науки. Концептуальні напрями політичних досліджень у США. Політична наука у вищій школі. Континентально-європейська політична наука: особливості та специфіка (Франція, Сполучене Королівство, Німеччина та ін.).

Обґрунтування імперської влади в Європі. Панамериканізм в США як доктрина поширення впливу на нові території.

Тема 22. Поступ нової генерації політичної думки після Першої світової війни.

Крах європейських імперій. Революції в Німеччині та Росії. Формування нових держав на уламках імперій. Новий світовий лад. В. Вільсон та його «14 тез». Формування авторитарних режимів. Тоталітаризм як соціальне-політичне явище. Теоретичні обґрунтування тоталітарної держави та історичний досвід.

Вплив світової економічної кризи на політичні режими. Обґрунтування політичних ідеологій в Італії, Німеччині, Іспанії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7.

Післявоєнні концепти політичних вчень.

Тема 23. Політичні вчення середини ХХ ст.

Витоки формування ключових положень постбіхевіоралізму. Е. Корвін про «демократичну догму та майбутнє політичної науки». Біхевіоралізм в структурі політичної науки. Д. Істон про природу та особливості біхевіоралізму. Спільне та відмінне із позитивізмом. Коституючі начала біхевіоралізму.

Основні етапи становлення та розвитку біхевіоралізму. Характеристика ключових переваг та недоліків напряму. Р. Даль про «біхевіоральний поворот» у політичній науці.

Чиказька школа політичної науки: представники та основні положення. Ч. Меріам про політичну науку: виклики та необхідності. «Сучасний стан дослідження політики», «Прогрес у політичному дослідженні».

Підхід до політики Г. Лассуела. Методологічні особливості. Людина політична. «Психопатологія і політика». Теорія комунікації та пропаганди. П.

Лазарфельд і біхевіоральна революція. Основні теоретичні та методологічні інновації.

«Постбіхевіоральна революція»: причина та наслідки. Погляди Д.Істона. Постбіхевіоралізм у політичній науці: принципи та підходи. Функціонально-психологічна теорія «політичної підтримки».

Тема 24. Неоінституціоналізм в системі політичних вчень ХХ ст.

Повоєнне відновлення та розвиток демократичних режимів.

Риси домінуючих політичних теорій з 1950-х років за Дж.Марч и Й.Ольсен. причини появи неоінституціоналізму – основні методологічні принципи та дослідницькі проблеми. Імплементация в політичному житті.

Дж. Марч та Й. Олсен «Новий інституціоналізм: організаційні чинники у політичному житті». Постулати нового підходу. Ключові тези модернізації науки у новому інституціоналізмі. Шість сфер «порядку» застосування модернізованої теорії. Можливості зміни інститутів.

Історичний інституціоналізм. Підходи до тлумачення інституту та “стежка причинності”. Концепція інституційної еволюції Д.Норта. складові інститутів, джерела трансформації та причини неефективності.

Неоінституціоналізм раціонального вибору. Перешкоди та причини прийняття раціональних рішень у політиці. Теорія держави. Причина неефективності інститутів. Концепція організаційного ізоморфізму (П. Дімаджі та У. Пауелл).

Нормативний неоінституціоналізм. Ознаки та моделі поведінки. Теорія угод у нормативному неоінституціоналізмі. Соціологічний неоінституціоналізм.

Концепції інституційної динаміки та моделі інституційних змін. В. Меркель та А. Круасан про взаємодію формальних та неформальних інститутів у дефектних демократіях. Взаємодія формальних та неформальних інститутів за Г.Хелмке та С.Левитські.

Тема 25. Політична думка 1960-х рр.

Теорія суспільного вибору.

Основні положення теорії суспільного вибору, її витоки та ключові ідеї, представники. Економічна політика Дж. Б'юкенена – основні принципи дослідження та аналізу.

Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Модель медіанного виборця (median voter model) у різних інтерпретаціях, Е.Даунса зокрема. Суспільний вибір в умовах представницької демократії: особливості та специфіка. Характеристика парадоксу голосування та державних (урядових) «провалів».

Характеристика найпопулярніших різновидів у межах теорії суспільного вибору, зокрема розглядаються теорія конституційного вибору, теорія політичного ділового циклу, теорія ендогенного визначення економічної політики, теорія політичних ринків, а також концепція Е. Остром про еволюцію інституцій колективної дії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. Політичні вчення 1960-1970-х рр.

Тема 26. Політична думка країн Азії у ХХ ст.

Зміни в колоніальній системі. Особливості історичного та політичного розвитку Індії на поч. ХХ ст. Громадсько-політична діяльність та релігійно-етичні переконання Магатма Ганді. Ненасильство – головний принцип політичної програми супротиву Ганді. Ідеалістична концепція індійського суспільства: федерація самокерованих громад – “сарвадайя”.

Ідеолого-теоретичне підґрунтя політичних поглядів Джавахарлала Неру: гандійське вчення, соціал-демократичні й марксистські ідеї. Критика ідей гандизму. Розробка конституційних основ державності Індії. Супротив колоніальній системі й боротьба за право народів на самовизначення. Ауробінто Гхош та «теорія третього шляху».

Історичний розвиток Пакистану. З.А. Бхутто. «Бхутизм».

Повалення імператорської влади в Китаї. Комуністична ідеологія. Ідеї Мао Цзе Дуна та Ден Сяо Піна. Опоненти концепту Мао Цзе Дуна - Чень Дусю, Ван Мін. Поєднання капіталістичного та соціалістичного способу виробництва. Вплив Китаю на сусідні держави.

Світська влада в Туреччині. К. Ататюрк та його бачення шляху розвитку держави та поєднання ісламських традицій з світським компонентом. «б принципів Ататюрка».

Тема 27. Ідеї державного устрою в країнах арабського Сходу.

Історичні умови розвитку країн регіону в ХХ ст. Суспільно-політична думка Ірану. Р.М. Хомейні та ідея ісламської держави.

М. Каддафі та критика демократії. Концепція «Джамахерії» в Лівії.

Модель держави в Іраку. С. Хусейн та його бачення соціалізму. Фундаментальний іслам. Ідеологія створення ІДІЛ. Поширення ідей панісламізму.

Тема 28. Ізраїльські концепції побудови держави.

Ідеологічне обґрунтування утворення єврейської держави. Витоки «сіонізму». Теодор Герцль. «Єврейська держава». В. Жаботинський – ідеолог агресивних методів розширення держави. Д. Бен-Гуріон та його концепція ізраїльського соціалізму. Голда Мейер. Державне будівництво та розширення кордонів держави.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 9.

Сучасні політичні вчення та їх імплементація.

Тема 29. Політичний психоаналіз як напрям в політичних вченнях.

Зміни у ціннісних орієнтирах західного суспільства. Особливості розвитку країн Європи та Америки.

Основи політичного психоаналізу: основні теоретичні положення “класичного психоаналізу”, їх вплив на тлумачення політики та політичного,

взаємообумовленість психічних та владних процесів. З. Фрейд про ірраціональну природу політики. Специфіка вияву контролю на первинних рівнях, та його екстраполяція у політиці. Еволюція шкіл психоаналізу, їх погляди на політику загалом та кореляція із “класичним” психоаналізом.

Концепція “колективного несвідомого” К. Г. Юнга. Теорія архетипів. А. Адлер про гіперкомпенсацію у політиці.

Політичний неофрейдизм К.Хорні. Гуманістична психологія про політику. Е. Фромм про втечу від свободи. Шляхи позитивного самовияву людини. Е.Фромм про психологію гуманістичної етики. Когнітивізм у політичній психології. Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера.

Тема 30. Феноменологічні концепти політичних вчень.

Витоки формування ідей. Інформатизація сучасного суспільства.

К.Шмітт про «поняття політичного»: розрізнення із політикою загалом, специфіка формування та відносин у межах держави та соціуму. Акцент на формуванні ворога – природа та особливості статусу. Особливості політичної концепції К.Шмітта загалом.

Особливості творчого спадку Х.Арендт – вклад у розвиток політичної теорії, висхідні принципи дослідження політико-соціальних практик, політики та політичного загалом. Суть “Vita activa” за Х.Арендт. особливості співвідношення приватного та публічного, статус, значення та специфіка свободи, її формування та політичної форми самовияву, актуалізації.

Специфіка тоталітаризму за Х.Арендт: джерела ідейні основи. Особливості у формуванні натовпу та маси, суть принципу лідерства, відмінності класичних диктатур від сучасних версій тоталітаризму. Природа ідеології та терору і такому утворенні, функціонування влади та владних структур. Особливості ведення пропаганди та формування антисемітизму та інших практик виключення.

Тема 31. Еволюція Марксизму у другій половині ХХ ст. – Неомарксизм.

Основні причини перегляду класичного Марксизму. Дискурс супечерності із «класичним» Марксом та втіленням його ідей у практиці СРСР. Теоретичні особливості та ознаки на пряму. Важливість “раннього” Маркса та філософії як форми переходу від економічних детермінант трансформації суспільства до культурно-політичного їх спектру.

Ключові положення ідей А. Грамші. Особливості творчого шляху автора, його погляди на економіку, фашизм, громадянське суспільство та ідеологію. Еволюція формування ідеології через гегемонізм. Роль інтелігенції у формуванні такого гегемонізму.

Ідеї «опредмечення суспільства» Д.Лукача, поступовості відчуження і машинізації існування. Погляди стосовно революційності пролетаріату, криз капіталізму.

Вчення антигуманістичного неомарксизму Л. Альтюссера. Антигуманістичне спрямування, теоретична особливість інтерпретації історичного та діалектичного матеріалізму. Тлумачення ідеології та шляхів

революційної боротьби. Фрейд-марксизм В. Райха. Екзистенційний неомарксизм Ж.-П. Сартра.

Тема 32. «Франкфуртська школа» як критична теорія індустріального суспільства.

Основні положення концептуального осмислення сучасного політичного світу. Видатні представники: Теодор Адорно, Макс Горкхаймер, Герберт Маркузе, Еріх Фромм, Вальтер Беньямін, Лео Левенталь, Франц Леопольд Нейман, Фрідріх Поллок, Юрген Габермас, Оскар Негт.

Песимістичний марксизм М. Горкхаймера, «Діалектика Просвітництва». Дослідження авторитаризму Т. Адорно. Специфіка маніфестування негативної діалектики. Концепція «Великої Відмови» Г. Маркузе, а також одновимірною суспільства та індивіда. Неомарксистський гуманізм Е. Фромма.

Тема 33. Глобалізм у політичних вченнях ХХ-ХХІ ст.

Витоки формування «глобалістських» вчень. Особливості осмислення глобальних центрів в країнах Європи. А.Г. Франк, І. Валлерстайн «Світ системна теорія». С. Амін: теорія «Залежного розвитку». Дж. Аррігі. Концепція «Третього шляху» у поєднанні із ідеологією «Нових лівих». Соціальний капітал та роль держави на початку ХХІ ст.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Семестр 1

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3	4	4	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	4	40	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-
Разом			82	-	93	-	76
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта: $30/251 = 0,12$ (спільний іспит з дисц. «Політична історія світу»)							

Семестр 2

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 4		Модуль 5		Модуль 6	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-		
Робота на семінарському занятті	10	4	40	3	30	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	3	15	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30						
Разом		-	93	-	76	-	82
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта: $30/251 = 0,12$ (спільний іспит з дисц. «Історія політичної думки України)»							

Семестр 3

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 7		Модуль 8		Модуль 9	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	3	3	3	3	5	5
Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3	4	4
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	3	30	4	40
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-		
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-					
Разом		-	76	-	76	-	99
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта: $60/251 = 0,24$							

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2.	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3.	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4.	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5.	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

Завдання для самостійної роботи за темами:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Семестр 1		22	55
Змістовий модуль 1. Політичні вчення у Давні часи.		8	20
1	Тема 1. Вступ до історії зарубіжних політичних вчень. 1. Підходи до періодизації історії та політичної думки. 2. Географічна та історична специфікація політичної думки цивілізаційних центрів.	2	5
2	Тема 2. Політичні вчення в країнах Давнього Сходу. 1. Мистецтво політичного управління у легістів і роль законів у політичному устрої. 2. Політичні вчення у часи Цинь Шихуанді.	2	5
3	Тема 3. Політична думка в Давній Греції. 1. Політична думка доби Еллінізму. 2. Поширення елліністичної концепції політичного устрою на Сході.	2	5
4	Тема 4. Політичні вчення Давнього Риму. 1. Загальні риси римської політичної думки та її взаємозв'язок з давньогрецькими політичними вченнями. 2. Державно-політичні погляди римських стоїків.	2	5
Змістовий модуль II. Політична думка Середньовіччя.		8	20
5	Тема 5. Ранньосередньовічні концепції політичного устрою держав. 1. Візантійська традиція влади. «Стратегікони». 2. Формування зовнішньополітичних концепцій Візантії та поширення християнства.	2	5
6	Тема 6. Еволюція політичних вчень у XIII-XV ст. 1. Марсілій Падуанський та його концептуальне осмислення політичної влади в роботі «Захисник миру».	2	5

7	Тема 7. Політичні вчення доби Відродження. 1. Утопічні ідеї пізнього Відродження як реакція на феодальний лад. Т. Мор та Т. Кампанелла. 2. Утворення передумов Реформації.	2	5
8	Тема 8. Реформація в Європі. Нові підходи до осмислення державної влади. 1. Жан Боден. «Шість книг про державу». 2. Політична концепція поміркованої монархії у Франції.	2	5
Змістовий модуль III. Модерна доба.		6	15
9	Тема 9. Формування політичних ідей в XVII ст. 1. Д. Локк. «Два трактати про державне правління»	2	5
10	Тема 10. Абсолютизм в Європі на межі XVII-XVIII ст. та його ідейне наповнення. 1. Ідейні витoki абсолютистської моделі Германських держав. 2. Ідеологія німецького бюргерства.	2	5
11	Тема 11. Політичні вчення представників доби Просвітництва. 1. П.А. Гольбах «Природна політика». 2. К.А. Гельвецій «Про розум».	2	5
Семестр 2		22	55
Змістовий модуль IV. Політична думка другої половини XVII-першої половини XIX ст.		8	20
12	Тема 12. Обґрунтування боротьби за незалежність Північноамериканських колоній Англії. 1. Дж. Медісон про розумну природу людини здібність до суспільного життя	2	5
13	Тема 13. Політичні ідеї часів Французької буржуазної революції. 1. Влада Наполеона Бонапарта. Проголошення імперії. Згуртування нації.	2	5
14	Тема 14. Консервативний напрямок політичних вчень у Європі першої половини XIX ст. 1. Е. Бьорк - прихильник реформ, поступового удосконалення структур і відносин.	2	5
15	Тема 15. Концептуальне висвітлення політичних ідей в роботах німецьких ідеалістів XIX ст. 1. Кант про недостатність просвітницького обґрунтування правопорядку. 2. Кантівська концепція етичної автономії людини.	2	5
Змістовий модуль V. Часи встановлення конституційних монархій.		6	15
16	Тема 16. Формування ліберальних концепцій політичного устрою в середині XIX ст. 1. Алексіс Шарль Анрі де Токвіль. 2. Проблемні межі політичної теорії XIX ст. Сумісність свободи і рівності.	2	5
17	Тема 17. Формування концепцій соціалізму. 1. Клод Анрі де Рувруа Сен-Симон. 2. Аналіз історії людства і проект суспільства майбутнього	2	5
18	Тема 18. Марксизм. 1. Марксизм про сутність держави. Концепція відмирання держави. 2. Теорія побудови комуністичного суспільства.	2	5
Змістовий модуль 6. Становлення індустріального суспільства.		8	20

19	Тема 19. Політичні вчення в роботах М. Вебера. 1.Критика бюрократичної системи пізньокапіталістичного суспільства. 2.Модель плебісцитарної республіки.	2	5
20	Тема 20. Політичні вчення на межі XIX-XX ст. 1.«Залізний закон олігархії» Роберта Міхельса.	2	5
21	Тема 21. Становлення політичної науки на початку XX ст. 1.Американська традиція розмежування понять policy, politics, political science.	2	5
22	Тема 22. Поступ нової генерації політичної думки після Першої світової війни. 1.Тоталітаризм як соціальне-політичне явище. 2.Теоретичні обґрунтування тоталітарної держави та історичний досвід.	2	5
Семестр 3		12	55
Змістовий модуль 7. Післявоєнні концепти політичних вчень		3	15
23	Тема 23. Політичні вчення середини XX ст. 1.«Постбіхевіоральна революція»: причина та наслідки. 2.Погляди Д.Істона.	1	5
24	Тема 24. Неінституціоналізм в системі політичних вчень XX ст. 1. Концепції інституційної динаміки та моделі інституційних змін. В. Меркель та А. Круасан про взаємодію формальних та неформальних інститутів у дефектних демократіях.	1	5
25	Тема 25. Політична думка 1960-х рр. Теорія суспільного вибору. 1.Економічна політика Дж. Б'юкенена – основні принципи дослідження та аналізу.	1	5
Змістовий модуль 8. Політичні вчення 1960-1970-х рр.		3	15
26	Тема 26. Політична думка країн Азії у XX ст. 1. Світська влада в Туреччині. К. Ататюрк та його бачення шляху розвитку держави та поєднання ісламських традицій з світським компонентом. 2. «6 принципів Ататюрка».	1	5
27	Тема 27. Ідеї державного устрою в країнах арабського Сходу. Ідеологія створення ІДІЛ. Поширення ідей панісламізму.	1	5
28	Тема 28. Ізраїльські концепції побудови держави. 1. Д. Бен-Гуріон та його концепція ізраїльського соціалізму.	1	5
Змістовий модуль 9. Сучасні політичні вчення та їх імплементація.		6	25
29	Тема 29. Політичний психоаналіз як напрям в політичних вченнях. 1.Політичний неофрейдизм К.Хорні. 2.Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера.	1	5
30	Тема 30. Феноменологічні концепти політичних вчень. 1.Особливості творчого спадку Х.Арендт – вклад у розвиток політичної теорії	1	5
31	Тема 31. Еволюція Марксизму у другій половині XX ст. – Неомарксизм. 1. Вчення антигуманістичного неомарксизму Л. Альтюссера.	1	5
32	Тема 32. «Франкфуртська школа» як критична теорія індустріального суспільства. 1. Песимістичний марксизм М. Горкхаймера, “Діалектика Просвітництва”.	1	5
33	Тема 33. Глобалізм у політичних вченнях XX-XXI ст. 1. Концепція «Третього шляху» у поєднанні із ідеологією «Нових лівих». Соціальний капітал та роль держави на початку XXI ст.	2	5
Усього годин		56	165

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Форма проведення модульного контролю: виконання письмового завдання, спрямованого на формування творчих здібностей, здатності до узагальнень та надання самостійних оцінок подіям та явищам. Максимальна кількість балів за кожну роботу дорівнює 25 балам.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- Методи усного контролю: дискусія, дебати в мікрогрупах.
- Методи письмового контролю: модульна письмова робота (передбачені індивідуальні завдання, спрямовані на самостійний аналіз); письмовий екзамен.
- Комп'ютерного контролю: тестові програми.
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

1. здатність до самостійного аналізу явищ та процесів;
2. глибина та критичність суджень;
3. обґрунтованість позиції;
4. креативність та інноваційність мислення;
5. систематичність відвідування занять;
6. своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
7. повний обсяг їх виконання;
8. якість виконання навчальних і індивідуальних завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Питання до екзамену.

1. Визначення та етимологія термінів «політика», «політичні вчення», «ідеологія».
2. Історичні умови формування світоглядних концепцій та витоки політичних ідей.
3. Сократ про етичні принципи політичного життя.
4. Мистецтво політичного управління у легістів і роль законів у політичному устрої.
5. Загальна характеристика політичних поглядів Платона.
6. Політична думка доби Еллінізму.

7. Суспільно-політична діяльність Солона. Введення поміркованої цензової демократичної форми правління.
8. Аврелій Августин та його християнська концепція політичного устрою.
9. Політико-правове вчення Арістотеля. Афінська Політія.
10. Державно-політичні погляди римських стоїків.
11. Формування станово-представницької монархії в державах Європи.
12. Політичні вчення Фоми Аквінського.
13. Вільям Оккам та його система політичних вчень. Розмежування політичної та церковної влади.
14. Марсілій Падуанський та його концептуальне осмислення політичної влади в роботі «Захисник миру».
15. Обґрунтування англійського монархічного устрою в роботах Д. Монтеск'ю. «Похвала законам Англії».
16. Утопічні ідеї пізнього Відродження як реакція на феодалний лад. Т. Мор та Т. Кампанелла.
17. Жан Боден. «Шість книг про державу». Політична концепція поміркованої монархії у Франції.
18. Місце Т. Гоббса у розвитку світової політичної думки.
19. Значення терміну «Просвітництво». Загальна характеристика політичних режимів в країнах Європи у XVIII ст.
20. Основні ідеї праці Монтеск'є «Про дух законів».
21. Конституційний проект Ш. Монтеск'є.
22. Т. Джефферсон про теорію суспільного договору і природні, не відчужені права людини.
23. Ідейні витоки революційного підйому у Франції. Ж.П. Марат, М. Робесп'єр
24. Критична філософія Іммануїла Канта й основні світоглядні і методологічні установки «Метафізичних початків вчення про право».
25. Теорія утилітаризму Ієремії Бентама.
26. Суспільно-політична діяльність Карла Маркса й Фрідріха Енгельса.
27. Історичне підґрунтя та умови формування поглядів М. Вебера.
28. Теорія циркуляції еліт Вільфредо Парето.
29. «Постбіхевіоральна революція»: причина та наслідки.
30. Дж. Марч та Й. Олсен «Новий інституціоналізм: організаційні чинники у політичному житті».

6.6 Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 270 год., із них: лекції – 66 год., семінарські заняття – 60 год., модульний контроль – 18 год., самостійна робота – 56 год., семестровий контроль 70 год.

Семестр 1

Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11
Лекції (теми, бали)	Л.1 (1 б.)	Л.2 (1 б.)	Л.3 (1 б.)	Л.4 (1 б.)	Л.5 (1 б.)	Л.6 (1 б.)	Л.7 (1 б.)	Л.8 (1 б.)	Л.9 (1 б.)	Л.10 (1 б.)	Л.11 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)		С.1. (11 б.)	С.2 (11 б.)	С.3 (11 б.)	С.4 (11 б.)	С.5 (11 б.)	С.6 (11 б.)	С.7 (11 б.)	С.8 (11 б.)	С.9 (11 б.)	С.10 (11 б.)
Самостійна робота	СР до Т 1 (5 б.)	СР до Т 2 (5 б.)	СР до Т 3 (5 б.)	СР до Т 4 (5 б.)	СР до Т 5 (5 б.)	СР до Т 6 (5 б.)	СР до Т 7 (5 б.)	СР до Т 8 (5 б.)	СР до Т 9 (5 б.)	СР до Т 10 (5 б.)	СР до Т 11 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)				
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)										

Семестр 2

Теми	T.12	T.13	T.14	T.15	T.16	T.17	T.18	T.19	T.20	T.21	T.22
Лекції (теми, бали)	Л.12 (1 б.)	Л.13 (1 б.)	Л.14 (1 б.)	Л.15 (1 б.)	Л.16 (1 б.)	Л.17 (1 б.)	Л.18 (1 б.)	Л.19 (1 б.)	Л.20 (1 б.)	Л.21 (1 б.)	Л.22 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)	С.12 (11 б.)	С.13 (11 б.)	С.14 (11 б.)	С.15 (11 б.)	С.16 (11 б.)	С.17 (11 б.)	С.18 (11 б.)	С.19 (11 б.)	С.20 (11 б.)	С.21 (11 б.)	
Самостійна робота	СР до Т 12 (5 б.)	СР до Т 13 (5 б.)	СР до Т 14 (5 б.)	СР до Т 15 (5 б.)	СР до Т 16 (5 б.)	СР до Т 17 (5 б.)	СР до Т 18 (5 б.)	СР до Т 19 (5 б.)	СР до Т 20 (5 б.)	СР до Т 21 (5 б.)	СР до Т 22 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)				
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)										

Семестр 3

Теми	T.23	T.24	T.25	T.26	T.27	T.28	T.29	T.30	T.31	T.32	T.33
Лекції (теми, бали)	Л.23 (1 б.)	Л.24 (1 б.)	Л.25 (1 б.)	Л.26 (1 б.)	Л.27(1 б.)	Л.28(1 б.)	Л.29(1 б.)	Л.30 (1 б.)	Л.31 (1 б.)	Л.32 (1 б.)	Л.33 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)	С.23 (11 б.)	С.24 (11 б.)	С.25 (11 б.)	С.26 (11 б.)	С.27 (11 б.)	С.28 (11 б.)	С.29 (11 б.)		С.31 (11 б.)	С.32 (11 б.)	С.33 (11 б.)
Самостійна робота	СР до Т 23 (5 б.)	СР до Т 24 (5 б.)	СР до Т 25 (5 б.)	СР до Т 26 (5 б.)	СР до Т 27 (5 б.)	СР до Т 28 (5 б.)	СР до Т 29 (5 б.)	СР до Т 30 (5 б.)	СР до Т 31 (5 б.)	СР до Т 32 (5 б.)	СР до Т 33 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)				
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)										

8. Рекомендовані джерела

Англомовні

1. Alan Ryan. *On Politics: A History of Political Thought: From Herodotus to the Present*, 2020.
2. Adam Ch. and Dercon S. *The Political Economy of Development: An Assessment // Oxford Review of Economic Policy*, Volume 25, Number 2, 2009, p.173–189.
3. Bonardi J.-Ph., Hillman A.J. and Keim G.D. *The Attractiveness of Political Markets: Implication for Firm Strategies // Academy of Management Review*, 2005, v.30, no.2, p.397–413.
4. Castanheira M., Nicodème G. and Profeta P. *On the Political Economics of Tax Reforms: Survey and Empirical Assessment // Condorcet Center for Political Economy Working Paper no.2012-08-ccr*, March 2012.
5. Laclau E., Mouffe Ch. *Hegemony and socialist strategy : towards a radical democratic politics / Ernesto Laclau, Chantal Mouffe; translated by Winston Moore and Paul Cammack. — London : Verso, 1985. — 197 p.*
6. March J., Olsen J. *The Logic of Appropriateness // Arena Working Papers (Center for European Studies, University of Oslo). — 2004. — WP04/09. — [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.arena.uio.no/publications/wp04_9.pdf.*
7. Michael M. Atkinson. *Policy, Politics and Political Science // [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.schoolofpublicpolicy.sk.ca/documents/other/2013.06.19_CPSA%20Presidential%20Address.pdf*
8. Mouffe Chantal. *The return of the political / Chantal Mouffe. — London; New York : Verso, 1993., 156 p.*
9. Michael Curtis. *Great Political Theories V.2: A Comprehensive Selection of the Crucial Ideas in Political Philosophy from the French Revolution to Modern Times. - Harper Perennial Modern Thought*, 2008.
10. Schramm, S. F.; Caterino, B. *Making Political Science Matter: Debating Knowledge, Research, and Method. - New York and London: New York University Press*, 2008.

Вітчизняні видання

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон; [пер. з англ. В. Морозова] - К. : Критика, 2001. - 271 с.
2. Байме К. Політичні теорії сучасності / Клаус фон Байме ; [пер. з нім. М. Култаєвої, М. Бойченка]. — К. : Стилос, 2008. — 396 с.
3. Гарбадин А. Специфіка методологічного застосування постмодернізму у межах політичної науки / Гарбадин А. // *Вісник СевНТУ : зб. наук. праць*, 2011. — Вип. 123. — С. 45-49. — (Серія «Політологія»).
4. Грамші А. В'язничні зошити. Вибрані записи / А. Грамші [пер. з італ. Р. Тиси]. - К. : Вперед, 2014. - 241 с.
5. Горбатенко В. П., Остапенко М. А., Горбатенко І. А. *Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2007. -128 с.*

6. Демчишак Р. Наукові підходи до розуміння сутності поняття «політичний інститут» // <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/28368/1/003-009-014.pdf>
7. Енциклопедія політичної думки. / Пер. з англ. — К.: Дух і Літера, 2000.- 472 с.
8. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми (Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.); 2-е вид., перероб. і доп. — Львів : «Новий Світ–2000», 2017. — Т.2.: ХХ – початок ХХІ ст. — 598 с.
9. Кармазіна М.«Інститут» та «інституція» : проблема розрізнення понять / М. Кармазіна, О. Шурбована // Політичний менеджмент. - 2006. - № 4. - С. 10-19.
10. Колодій А. Політична трансформація в Україні: інституції та люди // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. – Вип.12. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – С. 205-211.
11. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г., Шиян А. А. Моделювання процесів у політико-комунікативному просторі: Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2010. – 209 с.
12. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. - К.: Основи, 2000. - 198 с.
13. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник: у 2-х т. / за заг. Ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.] – Львів: «Новий Світ-2000», 2016. – Т. 1. – 516 с.
14. Романюк А. Основні етапи розвитку політичної думки у ХХ ст. // Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії. 2010. Вип. 1. – С.19-28.
15. Ротар Н. Методологічні проблеми дослідження політичної участі в період постбіхевіоризму / Н. Ротар // Вісн. Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: «Філосо.-політол. студії». - 2010. - Вип. 1. - С. 79-87.
16. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. — К.: Основи, 1997. - 838 с.
17. Юнг К. Г. Психологічні типи / К. Г. Юнг. – Л. : Астролябія, 2010. – 692 с.